

Voruta

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pili, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Nr. 14 (632)

2007 m. liepos 21 d.

Lietuvos istorijos laikraštis

ISSN 1392-0677

Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

4 Angelė ŠARLAUSKIENĖ

JADVGA SEMIONOVIE-
NĖ – KERNAVĖS ISTORI-
JOS GYVOJI VERSMĖ

6 Valentas ŠIAUDINIS

GERVĖČIŲ KRAŠTO
LIETUVIAI – JIE MOKĖSI
LIETUVIŲ KALBOS

8 Natalija GERASIMOVIČ

LIETUVOS JAUNIMO
DIENOS KLAIPĖDOJE

PRENUMERUOKITE !!!
2007 METAMS

1 mėn.	–	2.90 Lt
3 mėn.	–	8.70 Lt
5 mėn.	–	14.50 Lt

Indeksas 0135

„Vorutą“ galima
prenumeruoti internete

Įsimintinoje Šalčios žemėje

Dalyvavome edukacinėje pažintinėje kelionėje „Šalčios krašto etnokultūros ir kultūros ištakos“, kurią padovanojo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Joje dalyvavo Ignalinos, Šalčininkų, Vilniaus, Švenčionių rajonų, Elektrėnų mokytojai, kūrėjai ir visuomenininkai.

Minėto departamento Rytų Lietuvos programos poskyrio vadovas, šios kelionės vadovas Alfonsas Kairys supažindino kelionės dalyvius, tad bendravimas buvo nuoširdus. Kelionėje dalyvavo ir Vilnijos visuomenininkė Šalomėja Maceikienė, Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos mokytojas, socialinių mokslų magistras, vienas projekto režisierių – Romas Vorevičius. Šiems nepavargstantiems žmonėms dėkoju visų išvykos dalyvių vardu!

Susipažinę leidomės į Šalčios kraštą – Šalčininkų rajoną. Pirmiausia sustojome Jašiūnuose, šalia Vilniaus – Lydos plento. Tai gyvenvietė, jau atšventusi 600 metų jubiliejų, minėta kryžiuočių kelių aprašyme, net 300 metų valdyta Radvilų, vėliau tapusi filaretų susibūrimo vieta. Legendos pasakoja, kad Jašiūnuose lankėsis didysis karvedys Napoleonas Bonapartas. Įspūdingais puošybos elementais, tiesa, nedaug teišlikusiais, žavi vėlyvojo klasicizmo Balinskių rūmai, pastatyti 1828-1830 metais. Šiuose rūmuose, angliško tipo parke susuktas ne vienas įvairių kino studijų meninis ar dokumentinis filmas. Laikui bėgant, keitėsi rūmų šeimininkai, o rūmams rekonstruoti reikia nemaža lėšų. Vis dažniau rajono gyventojai atkreipia Lietuvos Vyriausybės ir visuomenės dėmesį į iškilusias ekologines krašto problemas. Taip norima išsaugoti gyventojų sveikatą, unikalią gamtos paveldą. Merkio upė paskelbta ichtiologiniu draustiniu.

Aplankėme ir tvarkingai prižiūrimas Pro-

Prie Norviliškių vienuolyno ansamblio

fesorių kapines, kuriose palaidoti Vilniaus Universiteto rektorius Janas Sniadeckis, istorikas Mykolas Balinskis, inžinierius Povilas Balinskis ir kiti žymūs to meto žmonės. Tik, deja, garsiojoje klevų alėjoje vos keletas senųjų klevų likę...

Svetingai mus sutiko „Aušros“ vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Aldona Žukauskienė, kuri papasakojo apie jauną – tik 16 metų gyvuojančią mokyklą, dalyvaujančią įvairiuose edukaciniuose projektuose. Įdomi šios mokyklos istorijos ir etnokultūros muziejaus ekspozicija. Maloniai nustebo mokyklos mokinių keramikos darbų (vad. Irena

Žitaveckaitė) paroda. Švenčionių rajono Pabradės „Ryto“ vidurinės mokyklos direktorė Laima Markauskienė pasiūlė mokykloms bendradarbiauti. Netrukus, 2010 m., Jašiūnai iškilmingai švęs lietuviškos mokyklos 70 – metį!

Šalčininkai – miestas, rajono centras, gavęs pavadinimą nuo per miestą tekančios Šalčios upės. Jis minimas kryžiuočių Dusburgo kronikoje. Miesto herbe pavaizduota raktai ir trys riešutai. Aplankėme akmeninį paminklą Kostui Kalinauskui – vienam 1863 metų sukilimo vadovų.

Nukelta į 6 p.

Pas Tave, Baltarusijos Globėja...

Stebuklingasis Budslavo Dievo Motinos paveikslas

Tekstą skaitykite 5 p.

Mažosios Lietuvos Reikalų Tarybos pirmininkui Vytautui ŠILUI – 70!

Jonas ČESNAVIČIUS, VILNIUS

MLRT pirmininką Vytautą ŠILĄ sveikina Algirdas GLIOŽAITIS

Paskutinį birželio penktadienį į buvusios Vilniaus Vytauto Didžiojo lietuvių gimnazijos patalpas rinkosi svečiai su puokštėmis gėlių. Beje, šį kartą

tradicinės posėdžių salės apstatymas visai nepriminė susirinkimų atmosferos. Garbingus svečius pasitiko Mažosios

Nukelta į 3 p.

Ar Kristijonas Donelaitis skaitė savo „Metus“ parapijiečiams?

Birutė ŽEMATAITYTĖ, Vilnius

Kad Kristijonas Donelaitis (1714-1780) per pamaldas puikiai lietuviškai pamokslavo, tai patvirtina įrašas per privalomas dvasininkų vizitacijas. Jis, kaip pats rašo 1777 metų laiške jaunam kunigui Johannui Jordanui, savo eiles skaitydavo bičiuliams. Žinomas senosios lietuvių raštijos tyrinėtojas Mykolas Biržiška (1882-1962) JAV išleistame dvitomyje „Lietuvių tautos kelias į naują gyvenimą“ (1952-1953) tvirtina: „Galbūt K. Donelaitis bus savo kūrinių skaitęs ir savo parapijiečiams, tik kažin ar bebus kaimo žmonėms patikę realistiniai jų gyvenimo vaizdai ir ryškūs gamtovaizdžiai, taip tolimi ir svetimi kaimo kultūros tautosakinei kūrybai, ir ar nebus jie mūsų žmonėms atrode lyg koks iš jų pasityčiojimas, o hegzametrinis skaitymas, toks skirtingas nuo dainų ritmo, keistai, neįprastai kaimiečio ausiai turėjo skambėti“ (Donelaitis, 1965, 17). Ir šiuolaikinis literatūrologas Algimantas Radzevičius teigia, kad savo poemos ištraukas K. Donelaitis galbūt deklamavo per pamokslus į bažnyčią susirinkusiems parapijiečiams būrams. Lietuvių literatūros istoriko išeivijoje Antano Musteikio manymu, „[...] labai galimas dalykas, kad kai kurios poemos dalys autoriaus buvo panaudotos pamoksluose, kaip kad buvo kartais įprasta to laiko skandinavų ir vokiečių bažnyčiose“ (Musteikis, 2001, 59). Išeivijos literatūrologas Juozas Brazaitis (1903-1974) spėja, kad ir pamoksluose K. Donelaitis galėjęs skelbti savo poetinių pamokymų gabalus. O katalikiškos pakraipos literatūros istorikas išeivijoje Jonas Grinius (1902-1980) mano atvirkščiai, kad dalis poemos gali būti išriedėjusi iš autoriaus vaizdingų, kupinų pamokymų, klausytojų šiltai priimtų, pamokslų bažnyčioje. Jis mano netgi priešingai: ne poema darė poveikį jo pamokslams, bet pamokslai poemai: „Kartais rašoma, kad jis savo poemos epizodus skaitydavęs per pamokslus. Turėtų būti atvirkščiai. Gal dėl to nemažai K. Donelaičio poemos epizodų atrodo lyg suvarstyti ant pamokymų siūlo“ (Grinius, 1973, p. 28). Pagal išeivijos literatūros tyrinėtoją Eleną Tumienę (1920-1994), kai kurios „Metų“ ištraukos tikriausiai pirmą kartą buvo perskaitytos kaip pamokslai parapijiečiams. Lietuvių literatūros istorikas išeivijoje Pranas Naujokaitis (1905-1984) rašo, kad „apie K. Donelaičio literatūrinius darbus žino-

jo platesnėje apylinkėje. Ypač gražiai pasakdavęs lietuviškus pamokslus“ (Naujokaitis, 2001, 222). Katalikų kunigas išeivijoje Stasys Yla (1908-1983) tuo klausimu pasisako atsargiau: „Jei Donelaitis skaitė „Metų“ ištraukas parapijiečiams iš sakyklos, tai ne kaip savo, o nežinomo autoriaus išpėjimus bei patarimus“ (Yla, 1973, p. 66). Taigi, ar būrų poetas skaitė savo „Metus“ parapijiečiams?

Kaip matoma, sunku pasakyti, bet, atrodo, kad poetas vargu, ar skaitydavo savo „Metus“ būrams iš sakyklos, nes parapijiečiai buvo mažo išsilavinimo, o kūriny dar ir hegzametru parašytas. Kažin, ar jiems tai buvo įdomu, ir vargu, ar tiko kunigui tokias eiles skaityti iš sakyklos paprasčiausi žmonės. Apie tai nėra nė mažiausios užuominos nei paties K. Donelaičio pastabose arba išlikusiuose laiškuose, nei amžininkų, net jį artimai pažinojusių, prisiminimuose.

Nors „Sprendžiant iš poemos „Metai“, - rašo Klaipėdos universiteto Evangelikiškosios teologijos centro lektorius, Kretingos, Priekulės, Palangos evangelikų liuteronų parapijų kunigas dr. Darius Petkūnas, - K. Donelaičio pamokslai buvo konkretūs, sudaryti iš dviejų trijų dalių. Jis nemėgo leisti ir ilgesnius išvedžiojimus, bet mintis išsakydavo trumpai ir aiškiai. Mokydamas buvo griežtas, nesileisdavo į kompromisus. Pamaldžiuosius pagirdavo, o nusidėjėlius išpeikdavo. Galimas dalykas, kad žodžius „žioply“, „nenaudėli“, „niekings žmogau“ vartojo net iš sakyklos. Jo pamokslų jėga slypėjo būrų kalboje“ (Petkūnas, 1998, 131).

Daugelis tyrinėtojų teigdami, kad „Metai“ yra pamokslų rinkinys, taip pat manė, kad K. Donelaitis kūrinių galėjo skaityti kaip bažnytinį pamokslą parapijiečiams. L. Passargė ir tarybinis literatūrologas Leonas Gineitis (1920-2004), „Metų“ turinyje išvėlgdami konfesinės didaktikos elementų, spėjo, kad „K. Donelaitis poemą ar jos ištraukas galėjo skaityti iš Tolminkiemio sakyklos“ (Gi-

neitis, 1990, p. 354). Ši hipotezė yra paremta Skandinavijos liuteronų kunigų E. Tegnerio (1782-1846) ir P. Dasso (1647-1708), kurie savo poeziją mėgdavo skaityti bažnyčioje. Su tuo sutinka ir D. J. Valiukėnaitė; tas matosi net iš jos straipsnio pavadinimo: „Donelaičio „Metai“: eilės iš sakyklos“ (Valiukėnaitė, 1982).

Pasak D. Petkūno, „turime pripažinti, kad iš tiesų „Metuose“ yra nemažai konfesinės didaktikos.

Nesunkiai pastebime akivaizdų poemos sąlytį su Biblija ir netgi liuteroniškomis doktrinomis“ (Petkūnas, 1998, 127).

Poemoje kur ne kur sumirga vienas kitas biblinis įvaizdis (Adomas ir Ieva, „prarakai“, Dovydas). Jaučiamos netiesioginės Biblijos populiarizacijos per pamokslus, postiles ir ypač giesmes įtaka. Kaip krikščionių dvasininkas K. Donelaitis savo užrašuose gausiai, o grožinėje kūryboje mažai operuoja Biblijos įvaizdžiais, citatomis arba nuorodomis ir atitinkamas jos vietas. „Metuose“ tiesioginių aliuzijų į Bibliją retai pasitaiko: poemoje po vieną kartą minimas Biblijos motyvas apie pirmųjų žmonių - Adomo ir Ievos - išvairymą iš Rojaus, „šventųjų prarakų žodžiai“, Dovydo psalmių atgarsiai („Kaip šventas mums praneša Dovyds...“), žmogaus ir žolės, ypač žmogaus ir pumpuro paralelė. L. Gineičio pastebėjimu, čia kur kas dažniau operuojama sąvoka „Dievas“ (pagal J. Kabelkos žodyną 103 kartus), tačiau dažniausiai liaudiško priežodžio prasme („želėk Dieve“, „Dieve duok“). Dievą, kuris ne tik „kožną [...] vis su pasimėgimu sotin, bet ir dėl žmogaus griekų [...] vargina svieta“, poetui primena visi gyvi padarai (gervinas, lakštingala, gandrai). „Metuose“ palyginti yra nuosaičių konfesinių terminų; jie sutinkamai veikėjų monologuose: angelas - (1 kartą), mišia (2), kunigas (4), krikščionis (6), bažnyčia (8), poteriai (9). Dar labiau patraukia dėmesį K. Donelaičio santykis su Kristumi. Įrašydamas metrikų knygose savo kūrybos maldelių, poetas kartais vis pamini Jėzaus vardą, tačiau grožinėje kūryboje randame tik vieningą atvejį - „Pons Kristus“ - pietistiniame Selmo monologe.

Nors dauguma K. Donelaičio mokytojų Karaliaučiaus universitete priklausė pietizmui, Kristaus vardas „Metuose“ paminimas tik vieną kartą: „Ir pats pons Kristus pats bei jo mokintinių raštai“ (RG 112). Bet bažnytinių knygų pastabose būrų poetas rašo apie „šventuosius pėdsakus Jėzaus, palikusio mums pavyzdį, ir apie mūsų švenčiausią Jėzų, kuriam velnias kažką prikišo“ (Gineitis, 2002, 185). Be Biblijos ir giesmynų, autorius bus naudojėjęs ir kitais religinio mokymo raštais, ypač pamokslų rinkiniais - postilėmis. Besiremiant „Metų“ turiniu (konfesine didaktika) ir stiliumi (kreipiniais: „girdėkit“, „klausykite“), istorinėmis analogijomis, yra manoma, kad K. Donelaičio kūriniai buvo skaitomi iš sakyklos. „Bene todėl religinės populiarizacijos motyvai girdimi „Metų“ veikėjų pietistų Selmo, Lauro monologuose, o kartais ir autorinėje kalboje“ (Gineitis, 1990, 354). Antai pagrindinis poemos veikėjas šaltiesius, pareigingasis Pričkus, platėliau pasakoja apie pirmųjų tėvų - Adomo ir

Ievos - nupuolimą, tačiau kūrinio autorius šį epizodą ne tik transformuoja pagal pietistinius savo laikų pamokslus, bet dar ir savitai pritaiko prie kuriamo veikėjo mentaliteto bei gyvenimiškos patirties, vadinasi, panaudoja psichologinės charakteristikos reikalui. Taip traktuojamas epizodas, vietoje bažnytinės sakralinės, „Metuose“ įgyja pasaulietinę mitinę tonaciją. Dovydiškų verstų giesmių aidai girdėti ir poemoje: „Mes silpni daiktai, kaip šventas mums praneša Dovyds, / Nei žolelės ant laukų, dar augdami, žydime“ (VD, 44).

K. Donelaičiui, kaip kunigui, buvo labai svarbu didaktiškai paaiškinti būrams jų žemiškųjų vargų, sunkaus gyvenimo priežastis. Pavyzdžiui, anot literatūros tyrinėtojos Dalios Čiočytės, „Pavasario darbuose“ vargų priežastis aiškina bibline legenda apie pirmuosius žmones: „Ak, Adom! Tu pirms žmogau išdykusio svieto, / Tu su savo Ieva, sode pavasari švėsdams / Ir gėrybes uždraustas slaptooms paragaudams, / Sau ir mums, nabagėliams, daug padarei vargelių. / Dievs, tave koliodams ir žemę visą praikdams, / Dėl raspustos tos iš rojaus išmetė laukan / Ir su rūpesčiais tavo duoną paliepė valgyt“ (PL, 25); „Ak, Adom! Tu, peržengdams prisakymą dievo, / Sau ir mums padarei vargus ir didelę bėdą.“ (PL, 26). „Poetas neužmiršta paminėti, kad kiekvienas žmogus, kaip ir Adomas, linkęs vengti Dievo veido“ - rašo D. Petkūnas. Pateikiama ironiška pirmosios nuodėmės pasekmių traktuotė: „...kiek džiaugsmo judu sulaukėt, / Kaip susivaidijęs ant lauko juma sūnelis / Barės rūstaudams, ir brolis numušė brolių?“ (PL, 25-26) ir pastanga suprasti pirmuosius žmones - jie nežinoję tų pasekmių: „Tu su savo Ieva juk dar nebuvote bande, / Kaip jūsų veislės pulks ant svieto šio prasiplatins / Ir kiek vargo jums jisai padarys užaugdams“ (PL, 25). Švietėjiškame kontekste natūraliai aktualizuojama Adomo ir visų žmonių bendrumo idėja („mes, kaip tu“). Vargo būti poemos autorius motyvuoja perfrazuodamas biblinį priesaką Rojų prarandant žmogui („Darbo laika juk dar nežinam dievs paliepė valgyt“ (RG, 91)). Vargas aiškinamas ir saiko idėja (motyvuota antikos bei klasicizmo estetikos), teigiant Dievo dosnumą: „Dosningas Dievs kiekvieną žino pasotint; / Ale su pilnomis saujoms mus vis šert nežadėjo“ (ŽR, 142) (Čiočytė, 1999, 64).

Pagal D. Petkūną, galima abejoti, ar K. Donelaitis buvo užsibrėžęs atlikti nuopuolio istorijos egzėgė. Rojaus istorija netiksliai atpasakota, daug vietos palikta kūrybinei laisvei. Nepaminimas pagrindinis nuopuolio faktas, jog gundytojo suvilioji Adomas ir Ieva pažėdė Dievo įsakymą. Išvadoje pasakoma, kad žmogus kenčia žemėje dėl padarytos pirmosios nuodėmės. „Tačiau šiame epizode skaitytojas nėra raginamas jos vengti. Tai rodo, kad autorius neturėjo tikslo atlikti pirmųjų Pradžios knygų puslapių egzėgė. Kita vertus, mes privalome pastebėti, kad šią istoriją praneša ne „Metų“ pasakotojas, bet pamaldusis Pričkus. Galimas dalykas, kad K. Donelaitis stengėsi ją perpasakoti taip, kaip tai atrodė būrams“ (Petkūnas, 1998, 128-129).

Konkrečių veikėjų lūpomis autorius, apmąstydamas nedoro žemiškojo žmonių gyvenimo priežastis ir pasekmes, akcentuoja ne fatališką biblinį prigimtines nuodėmės ir neišvengiamos bausmės postulatą, o humanistiškai etinį žmogaus asmeninės atsakomybės už savo elgesį aspektą.

Patys meniniai vaizdai „Metuose“ atlieka teigiamo arba neigiamo pavyzdžio vaidmenį.

Tęsinys kitame numeryje

ROMANO KONKURSAS

„Draugo“ dienraštis skelbia romano konkursą.

KONKURSO SĄLYGOS:

konkursui siunčiami tik tie romano rankraščiai, kurie dar nebuvo skelbti, spausdinti. Rankraščiai, ne ilgesni kaip 300 psl., turi būti parašyti mašinėle ar kompiuteriu lietuviškai. Romaną pasirašyti slapyvardžiu. Atskirame voke parašyti pavardę, vardą, telefoną. Voką u•kljuoti ir ant jo parašyti slapyvardį, kartu su rankraščiu atsiųsti šiuo adresu:

„Draugas“ (Romano konkursui),

4545 W. 63rd Street,

Chicago, IL 60629 USA

Rankraščiai nebus grąžinami. Todėl prašoma pasilikti kopiją.

Rankraščiai turi pasiekti „Draugą“ iki 2008 m. balandžio 30 d.

„Draugas“ pasilieka teisę atsiųstą romaną ar jo dalį spausdinti dienraštyje.

Romano tema: laisva, neapibrėžta.

Premijos dydis: 2,000. dolerių.

Mecenatai: Jim ir Gra•ina Lautaud.

Mažosios Lietuvos Reikalų Tarybos pirmininkui Vytautui ŠILUI – 70!

Jonas ČESNAVIČIUS, VILNIUS

Atkelta iš 1 p.

Lietuvos Reikalų Tarybos vedėja p.Tatjana Šilienė ir atsakingoji sekretorė Birutė Kurgonienė. Žmonių susirinko daugiau negu buvo tikėtasi. Po trumpo p. Birutės įžanginio žodžio Mažosios Lietuvos Reikalų Tarybos pirmininko **Vytauto ŠILO 70-mečio** jubiliejaus proga išsiriavo eilutė sveikintojų.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie LRV vardu pasveikino jo atstovai Alfonsas Kairys ir Bertas Venskaitis. **Vydūno draugijos** ir **Mažosios Lietuvos enciklopedijos redakcinės kolegijos** vardu - dr. Vacys Bagdonavičius, istorikas ir enciklopedistas dr. Algirdas Matulevičius, istorikė dr. Nastazija Kai-riukštytė, **K.Donelaičio draugijos** vardu - architektas ir kultūros istorikas dr. Napoleonas Kitkauskas, „Donelaičio žemės“ redaktorius Steponas Lukoševičius, istorikas dr. Feliksas Sliesoriūnas, kultūrologė Birutė Kurgonienė, filologė Genovaitė Kuckailienė.

Jubiliejaus minėjime gausiai dalyvavo Lietuvos esperantininkų sąjungos nariai – atsakingoji sekretorė Irena Alijošiūtė, knygų serijos apie esperanto kalbą ir esperantininkus redaktorius Mečislovas Griškėdis, dizaineris Kazys Svidenis, suktuvinininko sesuo Aldona ir brolis Algirdas su antrosiomis pusėmis. Tarp gražių lietuviškų sveikinimų ir linkėjimų kartais pasigirdavo ir esperanto kalba. Buvo skaitomi ir atsiųsti sveikinimai.

Svečiams susėdus prie vaišių stalo, jubilato garbei pakeltos taurės, giedama „Ilgiausių metų, ilgiausių ...“

Jubilatas susirinkusiems papasakoja savo pirmuosius žingsnius, perkeltinė ir tiesioginė prasme vedusius į Mažąją Lietuvą. O tai buvo dar anais, sovietiniais, laikais. Ir tas kelias prasidėjo ne nuo humanitarinių fakultetų. Pasirodo, Vytautas buvo pasirinkęs ne filologo ar istoriko specialybę, o tiksluosius mokslus - fiziką. Baigęs universitetą, dirbo radijo komponentų gamykloje konstruktoriumi. Jau buvo susidomėjęs esperanto kalba. Vadovavo jos kursams, vedė esperantininkų fakultatyvą Vilniaus pedagoginiame institute, vertė tekstus, sudarė esperanto kalbos vadovėlių radistams. Reikia pastebėti, kad sovietų saugumas esperantininkus, kaip ir kolekcionierius, filatelistus, bibliofilus, siekė kontroliuoti. Tad ir Vytautui teko pajusti nemalonų šios valdžios struktūros dėmesį, tik jis šioje srityje jau buvo toli pažengęs. Vienoje esperantininkų stovykloje susipažino su savo būsima žmona – Tatjana. Geri charakterio bruožai ir esperanto kalba juos suvedė šeimyninei laimei.

V. Šilas daugelio tarptautinių esperanto kalbos stovyklų dalyvis ir organizatorius, be to, jis ir sportininkas, įgijęs V vandens ir pėsčiųjų turizmo kategoriją.

Kartą jam į rankas pakliuvo Jono Šliūpo raštai. Juos perskaičius, mąstymas ir veikla pakrypo visai kita linkme. (Vyrėnioji karta gerai žino, jog sovietų cenzūros buvo uždrausta beveik visa nepriklausomos Lietuvos spauda). Kas tie lietuvininkai, prūsai? Aha, – reikia organizuoti ekskursijas po Karaliaučiaus kraštą. Prirėkė sudaryti maršrutus, išnagrinėti senuosius gyvenviečių, vandens objektų pavadinimus. Palaipsniui sumanytos idėjos buvo realizuotos. Viena po kitos organizuojamos ekskursijos. Jų dalyviai - ne tik kraštotyrininkai, bet ir Istorijos instituto darbuotojai, mokslininkai, senovės gerbėjai. Tačiau būti vadovu sutinka tik vienas kitas. Rizikinga. Tų pareigų drąsiai imasi Vytautas Šilas. Iš konseptų gimsta nelegalus (cenzorių nekontroliuojamas) „Vadovas po Mažąją Lietuvą“ (1981). Po metų dar vienas, dvigubai papildytas. Atsiranda bendraminčių. 1983-iais - trečias. Pastarasis su V.Šilo sudarytu „Karaliaučiaus krašto žemėlapiu“. Jo tiražas – 1.5 tūkst. egz. Visi šie nelegalūs leidiniai buvo dalinami ekskursijų dalyviams.

Jeigu nebūčiau buvęs tų ekskursijų dalyvis? Prisimenu, susimesdavome po „desėtką“ autobuso vairuotojui „chaltūrai“ (kartais ir oficialiai) ir pirmyn! Kad žinotumėte, kokį smalsumą tuomet tenkinome?! Ta žemė buvo slepiama kaip vagies grobis. O mums tai buvo Mažoji Lietuva („Kleine Litauen“, Skaluva, Nadruva, Semba ...). Viliojo jos istorijos pėdsakai. Nors ir tie buvę suvokietinti gyvenviečių pavadinimai su – „keim“, – „kehmen“ primindavo, jog čia kadaise buvo lietuviški kaimai, kiemai, o dabar čia viskas perkrikštyta. Svetimi vardai ir žmonės. Na, ir karas prieš kelis dešimtmečius baigėsi, o čia vis dar griuvėsiai, apleista ... „Tad geriau nefotografuoti“, nes „objektas“, zona. – galima turėti nemalonumų. O mus domino tik vietos, susijusios su Kristijonu Donelaičiu, Liudviku Rėza, Jonu Bretkūnu, Imanueliu Kantu, Viliumi Storasta – Vydūnu, Dovu Zauniumi, Martynu Mažvydu, Romintos giria, Karaliaučiaus Katedra, Adomo Mickevičiaus aprašyta Konrado pilimi, buvusi lietuviybės sostinė Karaliaučius, o po to – Tilžė, Darkiemis, Valtarkiemis, Teplava. Vokiečių kronikininko P.Duisburgiečio aprašytos lietuvių kovų ir pasipriešinimo vokiečių kolonizacijai vietos ... Tai, ką pasakodavo Vytautas Šilas, beveik kiekvienam buvo pirmoji pažintis (po to dažnas į tokias ekskursijas vykdavo dar keletą kartų). Gimtojo krašto pažinimas - geras dalykas, tik niekada nepamiršdavome, jog mus sekdamo budri akis. Sekdavo ir fiksuodavo viską: kas važiuodavo, kur važiuodavo, ką ir kas kalbėjo. Tad vieną dieną ir Vytauto darbovietėje pasigirdo telefono skam-

MLRT pirmininką Vytautą ŠILĄ sveikina filologė Genovaitė KUCKAILIENĖ

butis su reikalavimu tuoj pat prisistatyti pas viršininką. O ten jo jau laukė I skyriaus (KGB) darbuotojas. Buvo pasiūlyta pratęsti pokalbį centrinėje būstinėje, kur jam pranešė, kad surinkta pakankamai medžiagos baudžiamajai bylai. Kvotė pats KGB pulkininkas M.Misiukonis. Tokie „pasikalbėjimai“ su „kagebistais“ kraštotyrininkams nebuvo naujiena, bet, kad Vytautas sugrįžęs iš saugumo būstinės pasikvietė gamyklos partijos, komjaunimo sekretorius bei „profsąjungos“ pirmininką ir informavo juos apie jam iškeltus kaltinimus, tai jau buvo drąsus žingsnis. Tik atsitiktinai susiklosčiusių aplinkybių dėka, Vytautui bylos pavyko išvengti.

Vytautas ir toliau tęsė pradėtą darbą, gerai suvokdamas, kad jo veikla sovietų saugumo sekama.

Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, Rusija jį įtraukė į nepageidaujamų asmenų sąrašą. Šiuo metu jam (kaip ir kitiems krašto kultūros tyrinėtojams), be jokių paaiškinimų, draudžiama įvažiuoti į Kaliningrado sritį.

Bet darbas tęsiasi. Vytautas skaito paskaitas Mažosios Lietuvos kultūrinio palikimo klausimais, ta pačia tematika rašo straipsnius, kurių įvairiuose leidiniuose išspausdinta per porą šimtų. Pirmąsiais, 1990 m. kartu su H.Sambora išleistas naujas leidinys „Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai Kaliningrado srityje“. (Vilnius „Mintis“). Iki šiol ta knyga yra lyg mažoji Mažosios Lietuvos enciklopedija. Jo darbo dėka pasirodo Lietuvos mokslininkų straipsnių rinkinys rusakalbiame skaitytojui „Zamiečatielnyje liudi Maloj Litvy“, atspausdintas rotoprintu 1989 ir 1993 m.

1989 m. Vytautas Šilas tampa Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Mažosios Lietuvos etnocido, genocido ir kultūrinio palikimo klausimų komisijos pirmi-

ninku. 1989 m. tos komisijos pagrindu suformuojama Mažosios Lietuvos Reikalų Taryba, o jos pirmininku AT Prezidiumo sprendimu patvirtinamas V.Šilas. Tas pareigas, ne kartą perrinktas, garbingai vykdo iki šiol.

Vytautas Šilas yra kelių mokslinių konferencijų dalyvis. Paskutinėje - „Komunizmą – į tarptautinį tribunolą“ jis perskaitė pranešimą apie Mažosios Lietuvos gyventojų sovietinį genocidą.

Internetu Vytautas Šilas tvarko daugialalbę Mažosios Lietuvos svetainę www.mlrt.lt

Negalima pamiršti ir išskirtinių jubilato asmeninių savybių, jo darbštumo, nesavanaudiško atsidavimo visuomenei veiklai, ramaus būdo ir nuoširdumo. Tad Vytauto jubiliejaus proga bent mintimis sugiedokime Jurgio Girėno – Zauerweino (Dr .J.Sauerwein) giesmę taip, kaip ji „išguldė“ Viliaus Kalvaičio „Lietuwszkų Wardų Klėtele“ (Tilžė, 1910).

*Lietuwninkai mes esame gimę,
Lietuwninkai mes norim but.
Tą garbę gawome užgimę,
Tą ir nenorim leist pražūt.*

*Drūtai laikyk, drūtai stowėkie,
Lietuwiszkoji giminė,
Drąsei lietuwiszkai kalbėkie,
Tegul supyksta nežinė!*

*Tegul supyksta, kas nežino,
Kalba senoji, kaip miela,
Kurioj mus „Tėwe-mūs“ mokino
Tėtužis miels ir motyna!*

Mielas Vytautai, geros Tau sveikatos, sėkmės kūrybinės veiklos baruose, džiaugsmo šeimyniniame gyvenime!

Autoriaus nuotr.

KGB kovoja prieš buržuazinius nacionalistus

Juozas ČAPLIKAS, Vilnius

Jau 1940 metų vasarą nuolatiniam darbui į Lietuvą iš Maskvos buvo atsiųsta 1,5 tūkstančio valdininkų. Daugiausia jų darbavosi vidaus bei saugumo komisariatuose. Gana daug jų buvo Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio bei kitų miestų geležinkeliuose.

1941 m. vasario mėn. 5 d. Kaune iš LKP (b) penkto suvažiavimo tribūnos A. Sniečkus daug kartų kartojo Stalino žodžius, kad stiprėjant sovietinei galiai, stiprėja ir žūstančiųjų klasių pasipriešinimas, kad užsienio žvalgyba siųs į mūsų kraštą šnipų ir kenkėjų. Todėl neatiidiotinas uždavinys – didinti revoliucinį budrumą, stiprinti žvalgybos organus ir padėti jiems su šaknimis išrauti

visus liaudies pirštus, o jų daug esama ir Lietuvos geležinkeliuose. Suvažiavimo priimtoje rezoliucijoje nurodomas nepatenkinamas Lietuvos geležinkelių darbas. Ypač nurodyta bloga garvežių ir vagonų ekspedicija, nevykęs pačių svarbiausių darbo barų darbo organizavimas, ilgas vagonų stovėjimas ir labai menkas jų cirkuliavimas, avarių skaičiaus nuolatinis didėjimas, traukinių eismo grafikų laužymas, etatų išpūtimas, prasta darbo drausmė.

Suvažiavimas įpareigojo LKP (b) CK skirti ypatingą dėmesį geležinkelių darbui, imtis visų priemonių, kad jie artimiausiu laiku virstų priešakiniu Respublikos liaudies ūkio sektoriumi (LYA.f. 1771. b. 7, 87-88).

Remiantis 1941 m. gegužės 1 dieną pateiktomis žiniomis, Vilniaus geležinkelio politiniame skyriuje iš 21 darbuotojo pagal tautybę buvo: ukrainiečių – 1, žydų – 1, visi kiti rusų tautybės. Panaši padėtis buvo ir Lietuvos geležinkelių valdyboje. Iš 49 nomenklatūrinių darbuotojų čia darbavosi: vienas žydas, trys lietuviai, penki ukrainiečiai, vienas baltarusis, o visi kiti rusų tautybės žmonės.

Kauno geležinkelio politiniame skyriuje buvo 36 nomenklatūriniai, o pagal tautybę jie buvo pasiskirstę taip: žydų – 1, gruzinų – 1, ukrainiečių – 3, baltarusių – 3, lietuvių – 5, o visi kiti rusų tautybės žmonės, atvykę iš plačios SSSR šalies kaip „broliškoji pagalba“. Labai panaši padė-

tis buvo Šiaulių, Radviliškio geležinkelių padaliniuose (LYA, f. 486, 2-12).

Antrojo pasaulinio karo metais svarbiausios geležinkelio linijos buvo subombarduotos, specialia technika išardytos, sugriauti viadukai, daugelis tiltų ir kitų įrenginių. Pokario metais visos geležinkelio šakos buvo atstatytos. Svarbiausiose geležinkelio linijose palaipsniui tobulėjo pusiau automatinė bei automatinė blokuotė, buvo įdiegiama dispečerinė centralizacija, lokomotyvų signalizacija ir t.t.

Kartu su šiomis naujovėmis Lietuvos geležinkeliuose atsiranda ir nauji šių

Nukelta į 4 p.

Jadvyga Semionovienė – Kernavės istorijos gyvoji versmė

Angelė ŠARLAUSKIENĖ, Vilnius

Tėsinys. Pradžia Nr. 13

Pro viską pastebintį J. Semionovienės žvilgsnį neprasmukdavo kolūkiui nemokantis vadovauti pirmininkas. J. Semionovienė būtų gerai išmaniusi ką ir kaip sodinti, kur ganyti karves, kur joms įrengti girdyklas, tačiau teko tenkintis tik paprastos kolūkietės dalia.

J. Semionovienė, papasakojusi Antrojo pasaulinio karo ir kolchozų laikų sukeltas negandas, prisimena ir vaikystę, kai ją tėvas įpareigodavo po pievas prigaudyti varliukų, kurie buvo skirti žuvims kaip masalas. Juos verdavo ant virvėmis sukabintų virbų, kuriuos besirdami valtele skandindavo Neryje.

Proanūkė Natali

Ji prisimena ir mokyklos laikus bei pirmąjį savo mokytoją, vis ranka besibraukiantį per savo barzdelę ir kalbantį lietuviškai, kurio kalbos nei ji, nei kiti kaimyninių kaimų vaikai nesuprato, nes jų tėvai su jais nuo gimimo kalbėjo lenkiškai. Nesusikalbėjimas neprisidėjo prie geresnių mokymosi reikalų. J. Semionovienė prisimena ir jai nemalonų nuotykį lankantis mokykloje. Besimokant antroje klasėje mokytojas ėmė ją ir pavadino Jadvyga – Lenkijos karaliene. Pertraukus metu klasiokų imta pravardžiuoti karaliene daugiau kojos Lenkijos karalienė į mokyklą nebekėlė.

Pamaldumas su metais neblėsta

J. Semionovienė iki šiol nepamiršta ir Kernavės kunigų. Puikiai atsimena jų išvaizdą, savybes, jų pasakytus žodžius, kurie atgyja J. Semionovienės lūpose, jog atrodo, kad pats esi bažnyčioje ar kitokiame susiti-

kime su kunigu ir jo čia pat klausaisi. Na, o jeigu tektų užėiti į J. Semionovienės namus ir būti pasodintam už stalo, turėtum nenustebti – šeimininkė, prieš dėdama kąsni į burną, pirmiausia pagarbina Dievą ir padėkoja už tokią Jo suteikiamą malonę. Ir tą ji daro nuoširdžiai, kaip ir dabar čia gyvenanti jos dukra Valentina.

Net kaulų ligos ne kliūtis J. Semionovienei nuvykti į sekmadienio mišias Kernavės miestelyje. Visiškai neseniai, praeitais metais, ją dukrai palydėjęs iki Vilniaus, lankėsi ne vienoje garsioje sostinės bažnyčioje, surado jėgų užkopti ganėtinai statokais laiptais pasimelsti prie Gailestingosios Motinos Marijos paveiklo Aušros vartų bažnyčioje. Pamaldi senolė prisimena ir tuos laikus, kurie, atrodo ne taip seniai buvo, kuomet ji kartu su kitomis šio kaimo moterimis rinkdavosi giedoti gegužinių vakarinių giesmių Ardiškėse pas Buivydienę.

Ūkyje – užvadėlė, širdyje jaunystės prisiminimai

Jau keletą metų J. Semionovienė nebešeimininkauja kaip anksčiau savo ūkyje, kai dar šalia jos buvo gyvas vyras Konstantas. Su juo ne vieną dešimtmetį Ardiškėse sodino, šienavo, apdirbdavo pasėlių laukus, rūpindavosi karvėmis. Kai mirė vyras, į sodybą pagelbėti ūkyje persikėlė dukra Valentina iš Vilniaus, gyvenusi pačiame jo centre. Dukrai palaidojus vyrą, praradus mėgiamą darbą, Vilnius tapo svetimas. Patraukė senelių ir tėvų bendromis pastangomis pastatyti namai ir noras dirbti širdžiai mielus ūkio darbus bei kartu mamai padėti senatvėje. Dabar, kai J. Semionovienė nebeturi jėgų lakstyti po pievas paskui galvijus, kurie, palyginti su kolchozų laikais, yra prie pat namų, ji prisimena savo jaunystę ir kalba, kad su didžiausiu malonumu patrepsėtų su koku guviu kaimo bernužėliu polkutę ir užtrauktų dainų, kurių mokėjo ir dabar moka ne vieną ir ne dvi: apie linų rovimą, bernelį, kritusį į širdį, ir giliai atsidūsta lyg ilgėtusi tų laikų, kai pati galėdavo kitais rūpintis. Prisimena ir vakaruškas, kurios vykdavo dabartiniuose jos namuose, tik stipriai paremontuotuose, jų seklyčioje, kurią vasarą ji nepatingėdavo iškaityti berželiais. Tas laikas J. Semionovienei atrodo labai mielas širdžiai, kaip ir tas laikas, kai turėdavo laiko kaip vijurkas suktis savo ūkelyje – ne-

Ardiškių kaimo kryžius

reikėdavo kitų pagalbos. Nes darbas gamtoje jai visada tekdavo džiaugsmo. Dabar iš visų darbų, kuriuos pajėgi nudirbti, tai apeiti kiemą ir pažiūrėti, kaip sekasi ūkyje tvarkytis dukrai arba jai talkinantiesiems kitiems vaikams, kurie čia noriai savaitgaliais suvažiuoja iš visų Lietuvos kampelių.

Varguose guodė dainos

Ne vieną kartą J. Semionovienės traukiamas dainas įrašinėjo Kernavėje dirbantis istorikas Jonas Vitkūnas. Dainų pakaktų geram soliniam koncertui, gal jį net reikėtų sustabdyti, kad neužsitėtų iki ryto. Na, o dainų J. Semionovienė nemažai išmoko iš gimtojo Ardiškio ir aplinkinių kaimo moteriškių, kai šios susirinkdavo pavakaroti prie moteriškų darbų: taip papildydavo iš seniau žinomas dainas ir išmokdavo naujų. Dainas moteriškės traukdavo ir dirbdamos kolūkio laukuose. Man ir pasisekė išgirsti dainuojančią senolę. Ne pagal amžių tvirtas ir skambus moteriškas balsas, besiliejęs daina, kurioje žmogaus būties tiesos, tik patvirtino, kad dainos sunkiame gyvenime buvo ramstis, leidžiantis trumpam pamiršti negandas ir save paguosti, kad jos neamžinos. Teko iš senolės išgirsti ir ketureilį, kurį deklamavo dviem lazdomis pasiramsčiuodama ir mėginama užčiuopti šios vasaros sodria žole užžėlusią gimtojo namo vietą – visai neseniai ten gulėjusius pamatinius ak-

menis. Eilės buvo skirtas gimtajai vietai, kurioje ji užaugo. Senolė, jas deklamuodama, spinduliavo šiluma ir gaudumu. Tai paliudijo, koks jai brangus gimtasis kampas, saugantis pačius pirmuosius susilietimo su pasauliu prisiminimus.

Sodyboje anūkų ir proanūkių klegesys

Na, o dabar, kai jėgos neleidžia pačiai J. Semionovienei šeimininkauti ir pačiai vykti į miestus aplankyti vaikų, didžiausias turtas jos giminėje besilankančios jų šeimos su vaikais ir proanūkiomis, kurios čia savaitgaliais leidžia ne tik laisvalaikį, bet ir tarpusavyje sutardamos ją gražina. Beveik kasmet iš Kanados į Ardiškes vasaroti atskrenda ir proanūkė Natali. Ji gimė Kanadoje ir kalba lietuviškai su nežymiu anglišku akcentu. Natali prosenelę apiberia begale klausimų. Prosenelė turi ką atsakyti proanūkei. Ir jai atsiveria gyvosios Kernavės apylinkių istorijos versmės. Gal neatsitiktinai ši sodyba yra pačioje įvažiavimo į Ardiškes pradžioje, o prie jos visai neseniai atsirado medinis kryžius. Jis skirtas čia kažkada gyvenusiems šio didelio kaimo žmonėms. Gal neatsitiktinai jis atsirado prie šios sodybos, kuri labiausiai patraukia pravažiuojančių akių - skoningai sutvarkyta, gerai prižiūrimų pastatų, su pakeleivinguosius nulydinčiais keliais šunimis. Skirtingai nei kitose šio kaimo senbuvių sodybose, joje regima ir juntama aktyvus ir visur suspėjančio šeimininko dvasia, o savaitgaliais jos kiemas pilnas automobilių ir žmonių. Sunku patikėti, kad kažkada čia stovėjęs namas buvo be įstiklintų langų, su sutrėsusiu stogu. Dabar namas neatpažįstamai pasikeitęs.

P.S. J. Semionovienei, iš prigimties komunikabiliai asmenybei, kiekvienas pasirodantis jos namuose arba pro sodybą traukiantis pakeleivis yra didelis džiaugsmas, o ypač tas, kuris domisi jos gimtojo kaimo praeitimi. Ji turi jam daug ką papasakoti. Tebestebina puiki senolės atmintis. Be jos autentiškų prisiminimų Ardiškių kaimo istorija, užrašyta iš to paties kaimo kilusio istoriko J. Vitkūno ir jo sūnaus Manvydo, paskelbta knygoje „Musnininkai. Kernavė. Čiobiškis“, kuri išleista serijoje „Lietuvos valsčiai“, nebūtų tokia gyva, kaip be jos nebūtų toks gyvas ir šiandieną ženkliai ištuštėjęs Ardiškių kaimas.

Pabaiga

KGB kovoja prieš buržuazinius nacionalistus

Juozas ČAPLIKAS, Vilnius

Atkelta iš 3 p.

magistralių įrenginių bei jų aptarnaujančio personalo „globėjai“, nauji šių turtų valdytojai ir budrios ne tik partijos, bet ir saugumo, teismo, prokuratūros bei kitų specialiuųjų tarnybų padalinių akys.

Nauja kadro banga iš Rusijos platybės 1944-1945 metais. Atvykėliai turėjo užtikrinti besąlygišką viso ūkio liaudies ūkio šakų normalų funkcionavimą. Ypač didelis dėmesys buvo skiriamas geležinkelių vadovaujančių kadro „stiprinimui“, operatyviai atsikratant vietos „nacionalistinių“ elementų. Užtenka pasakyti, jog vien nuo 1944 m. vasaros iki 1945 m. į Lietuvą atvyko tūkstančiai darbuotojų. Jų sudėtis buvo tokia: įvairių liaudies ūkio specialistų – 901, NKVD – 3258, NKGB 929, geležinkelininkų – 2050 (Lietuvos ypatingas archyvas – toliau LYA, f. 1771, ap. 8, b. 272, l.).

Kaip matome iš pateiktų skaičių – pats gausiausias specialistų būrys tai NKVD ir NKGB. Tikslinga pažymėti, jog būtent šių „specų“ ypač daug darbuos Lietuvos geležinkelio saugumo, milicijos, prokuratūros, teismo bei kitose organuose.

Tų pačių metų balandžio mėnesį į Lietuvą siūbtelėjo naujas 6116 įvairių specialybių desantas (LYA, f. 3377, ap. 48, b. 1020, 8). Praktiškai „broliška“ pagalba buvo teikiama per visą sovietinį laikotarpį, palaipsniui išstumiant iš svarbiausių geležinkelių sferų absoliučią daugumą vietos gyventojų (dokumentuose daug kur sakoma lietuviškųjų ir lenkiškųjų „nacionalistų“).

Vien LKP Vilniaus miesto Tarybų rajono struktūriniuose padaliniuose buvo tokie pagrindiniai „atramos“ punktai: Lietuvos kelių skyriaus geležinkelio milicija, Pabaltijo geležinkelio Vilniaus, Pabaltijo geležinkelio Vilniaus stoties lokomotyvų depo, Lietuvos geležinkelio Vilniaus stoties vagonų depo, Vilniaus stoties dyzelinių traukinių depo, Pabaltijo geležinkelio Vilniaus stoties palydovų rezervo, Pabaltijo geležinkelio signalizacijos ir ryšių distancijos ir t.t. O kur Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Radviliškio ir kitų pagrindinių geležinkelių mazgų bei jų partinės organizacijos, administraciniai organai?

Be minėtų ir nepaminėtų partinių organizacijų Vilniaus mieste buvo Lietuvos Vakarų apygardos teismas ir prokuratūra, Lietuvos geležinkelio linijinis teismas ir prokuratūra, NKGB transporto skyrius, Lietuvos geležinkelio VRM apsaugos valdybos milicijos kelių skyrius, Lietuvos geležinkelio MGB transporto skyriaus poskyris, MGB apsaugos diviziono 7-tas skyrius ir daug kitų, kurie budriai stebėjo vietos „nacionalistų“ darbą visuose geležinkelio ruožuose.

1944 m. rugsėjo mėn. 15 d. geležinkelio karinė prokuratūra išsiunčia LKP CK sektoriui Gridinui informacinio pobūdžio laišką apie svarbesnius įvykius įvairiuose geležinkelio ruožuose. Jame dominuoja politinio ir klasinio budrumo klausimai. Minėtoje informacijoje nurodomos net ir tokios, rodos, nekaltos detalės, kad Vilniaus prekių stoties darbuotojai Gladkichas, Šerbinskis miegojo. Buvo miegama net penkiuose garvežiuose... Vien dėl to, nurodoma laiške, nuo rugpjūčio mėn. 1 dienos iki rugsėjo 15 d. įvyko daugybė transporto judėjimo sutrikimų, net 82 darbuotojai dezertyravo. Eilinio patikrinimo

metu buvo nustatyta, kad Vilniaus geležinkelio stoties signalininkas Rodzas išplepėjo (nežinodamas, su kuo kalbasi) daug paslapčių: kiek yra centralizuotų atšakų, kur ir kokie traukiniai išvyksta, kokios kuro atsargos ir t.t. (LYA, f. 1771, ap. 7, b. 92. 59-60).

Geležinkelio saugumo organų viršininkas Salmisnas 1944m. spalio 14 informuoja LKP CK apie traukinio „Liter K-93“ susprogdinimą Jašiūnų – Stasylių geležinkelio ruože. Minėtą įvykį tyrė geležinkelio NKGB ir NKVD net 70 darbuotojų grupė. Vėliau tyrimą atliko „Smerš“. Buvo sulaukyti tokie asmenys: kelių apžiūrėtojas Stanislovas Kemidovas – lenkas, budėtojas Morozovas – rusas, Runadas Jackevičius – lenkas ir kiti. Kartu LKP CK informuojama, kad Vilniaus, Kauno, Kazlų rudos, Pabradės, Turmanto, Naujosios Vilnios, Varėnos ir kitose geležinkelio ruožuose, siekiant užkirsti kelią panašioms įvykiams, sustiprinta NKGB, NKVD bei kitų specialiųjų tarnybų veikla (LYA, f. 1771, ap. 7, b. 92, l. 63-64).

Tėsinys kitame numeryje

Pas Tave, Baltarusijos Globėja...

Kardinolas Kazimierz Świątek 1998 m. liepos 2 d. karūnuoja Budslavo Dievo Motinos paveikslą

Atkelta iš 1 p.

*U Adradžennia viek zalaty
Uznikla raptam u Rymie Ty.
Šliacham cudouŭnym z dalnich krajoŭ
Pryjshla da nas – bielarusou.*

*Atgimus aukso amžiuj
Atsiradai Romoje Tu.
Iš tolimųjų žemių
Stebuklų keliu atėjai pas mus, baltarusius.
(Iš piligrimų dainos. Pažodinis vertimas)*

Kaip ir prieš 500 metų iš Vilniaus, vandens keliu, Vilijos (Neries) upe baidarėmis, palaiminti kardinolo Audrio Juozo Bačkio iš Bernardinų bažnyčios išvyko piligrimai į senąją Budslavą, kad pagerbtų Budslavo Dievo Motinos stebuklingąjį paveikslą, nuo

sveriantis medinis kryžius, padirbtas iš to paties medžio, ir dabar puošiantis Budslavo bažnyčia.

Budslavo vienuolyno istorijoje pirmiausia žinomas Dievo Motinos paveikslas, išgarsėjęs XVII-XVIII a., paveikslas garbinimo kultas atnaujintas dabar.

Žinoma, kad čia, Budoje (vėliau Budslavas) 1589 m. jau buvo bažnyčia ir Bernardinų vienuolynas. O nuo 1613 m. atsirado paveikslas, du kartus iš naujo perneštas į naujai pastatytas akmenines bažnyčias. Kaip liudija vienuolyno kronika, paveikslą Romoje popas Klementijus VIII padovanojo Minsko karvedžiui Janui Pacui, kada šis iš kalvinizmo perėjo į katalikų tikėjimą. Karvedys labai gerbė šį paveikslą ir visada su savimi vežiojo. Po jo mirties (1610 m.) paveikslas liko pas kapelioną Isaką Salakajų.

1613 m. Salakajus, būdamas Budslave, vienuolių prašomas didįjį ketvirtadienį ir penktadienį paaukojo paveikslą vienuolynui, įstojo į vienuolių tarpą ir paskyrė jiems savo gyvenimą.

Paveikslo istorija ir stebuklai prasideda nuo 1617 m., kada buvo užfiksuotas pirmas penkiamečio berniuko Jasafato Tiškevičiaus stebuklingo išgyjimo faktas. Berniukas vėliau tapo žinomu kunigu. Kitas Tiškevičius – Redžinaldas, tą pačią dieną taipogi išsivadavo iš ligos, kuri jį kankino 7 metus. Zelejevič savo knygoje, išleistoje 1650 m. Vilniuje, fiksuoja 42 stebuklingo išgyjimo atvejus. Tarp jų yra ir pakankamai įdomus epizodas, pasako-

altoriaus istoriją. Paveikslas yra Adigitrijos tipo, bet į šiuos rėmus nebetelpa, kadangi yra veikiamas italų Renesanso. Dievo Motina vaizduojama iki pusės, su raudona suknele, baltu galvos apdangalu, karpyta apykakle. Veido bruožai taisyklingi, kairioji pusė giliame šešėlyje. Kūdikį laiko kairiojoje rankoje aprengtą šviesiu drabužėliu ir tamsiai žaliu apsiaustu. Putlios rankutės ištiestos į motiną – dešinioji laimina, o kairiąją ranka Jėzus lyg duoda grąnato vaisių – daugiareikšmį amžinojo gyvenimo ir Bažnyčios simbolį.

Veido bruožai gražūs, žvilgsnis nukreiptas į žiūrovą. Fonas šviesus, nimbas išraižytas, nupieštas aštriais spinduliais.

Paveiksle – aptaisai sidabriniai, ornamentuoti laisvai išsimėčiusiomis gėlėmis ir karūna su brangakmeniais. Paveikslo rėmai sidabriniai, su vėlyvojo Renesanso stiliaus ornamentais. Rėmuose išpieštos

Budslavo bažnyčia

Po karo šiai šventovei vėl atėjo sunkūs laikai. Bet kadangi bažnyčia taip ir nebuvo sugriauta, tikintieji tai vadina ypatinga Mergelės Marijos paveikslo globa.

2007 m. liepos 2 d. iškilmingų pamaldų metu sėdi (iš kairės): baltarusių graikų katalikų vadovas archimandritas Sergej Gajek, Baltarusijos katalikų konferencijos pirmininkas, Grodnų vyskupijos ordinaras, vyskupas Aleksandr Kaškevič, Apaštalinis nuncijus Baltarusijoje arkivyskupas Martin Vidovič, Minsko – Mogiliovo arkivyskupijos ordinaras, vyskupas Antonij Demjanka, Pinsko vyskupystės vyskupas pagalbininkas Kazimir Velikaselec.

šv. Kazimiero ir, kaip kai kurie mano, šv. Jadvygos figūros. Visa tai priklauso Baltarusijos dailės „aukso fondui“.

Paties vienuolyno istorija prasideda nuo 1504 m. kada didysis lietuvių kunigaikštis ir lenkų karalius Aleksandras padovanojo Budą Vilniaus Bernardinų vienuolynui, kuris ten pastatė nedidelę koplyčią. 1591 m. buvo pašventinta medinė bažnyčia, o 1633 m. rugpjūčio 28 d. buvo pašventintas pirmosios akmeninės šventovės kertinis akmuo. Pati bažnyčia pašventinta 1643 m. liepos 9 d.

1732 m. Budslavas paskelbiamas miesteliu, nuo to laiko ir prasideda vienuolyno „aukso amžius“. 1750 m. pastatomas naujas gyvenamasis korpusas vienuoliams, vykdomos kitos statybos. 1731 m. prie vienuolyno atidaroma dvasinė, o 1756 m. – muzikos mokykla. 1767 m. liepos 29 d. padedamas didžiosios bazilikos pamatų akmuo. Šventinama ji buvo 1783 m. rugsėjo 7 d. ir gavo Mergelės Marijos Ėmimo į dangų vardą.

Iširus Žečpospolitai, 1793 m. Budslavas patenka į Rusijos imperijos sudėtį. Nuo to momento prasideda vienuolyno nuopuolis. 1858 m. vienuolyną uždaro, po 1863-1864 m. sukilimo pralaimėjimo pastatai atiduodami caro armijos kareiviams kareivinėms įrengti, o XIX a. pab. vienuolyno nelieka. Lieka veikti tik parapiinė bažnyčia.

Kada šią teritoriją pradeda valdyti Lenkija (1919 – 1939 m.), bažnyčia restauruojama.

Kaip ir prieš 500 metų 2007 m. birželio 25 d. iš Vilniaus į Budslavą vandens keliu iškeliavo piligrimai, nešdami ant laivo borto dovanų kryžių

amžių glūdumos garsų savo stebuklais. Būtent tada, bernardinų vienuoliai, išikūrę kukliose lūšnelėse ant ūksmingų Servačios upės krantų, pradėjo plukdyti į Vilnių medieną Bernardinų vienuolyno statybai.

2007 m. birželio 25 dieną iškilmingomis mišiomis, įvykusiomis Bernardinų bažnyčioje, dalyvaujant didžiulei miniai Lietuvos ir Baltarusijos tikinčiųjų bei kunigų ir vyskupų buvo atnaujintas, rodo, visiems laikams užmirštas kelias į pačią žinomiausią baltarusių šventovę. Iš Lietuvos pusės buvo padovanotas 200 kg

jamų Jono Vronskio, apie rotmistrą Janą Kiškį, kuris savo laimingą sugrįžimą iš Maskvos nelaisvės sieja su tuo, kad kadaise tuokėsi prieš šį paveikslą. Ir jo stebuklingosios galios dėka grįžo nesužeistas namo. Taipogi šis stebuklingas paveikslas prisimenamas ir kituose nepriklausomuose šaltiniuose.

Paveikslas nutapytas aliejiniais dažais ant drobės, kuri ištempta ant 72*65 cm dydžio lentos. Restauruotas 1991-1992 m. Lukoševičiaus. Kitoje pusėje yra vertingas įrašas, liudijantis paveikslo ir

Šventovės atgimimas prasidės nuo 1990 m. 1992 m. liepos 2 d. bus suorganizuota pirmoji piligrimų kelionė prie šventovės sienų. Tai duos pradžią naujoms piligrimų kelionėms ne tik Baltarusijoje, bet ir kitose valstybėse. 1996 m. čia grįžo bernardinai. Mūsų laikais ji tampa visus baltarusius jungiančia šventove. 1998 m. liepos 2 d. paveikslas buvo karūnuotas Romos popiežiaus Jono Pauliaus II. 2007 m. liepos 2 d. prie šventovės sienų susirinko daugiau nei 30 000 piligrimų.

Šiandien tikintieji eina pėsčiomis šim-

2007 m. liepos 2 d. iškilmingų pamaldų metu

tus kilometrų, nepaisydami lietaus, kepiančios saulės, kad nusilenktų Mergelėi Marijai, kad susitvirtintų savąjį tikėjimą, įgautų vilties ateičiai ir pasimelstų už tuos, kurie dar toli nuo Budslavo šventovės sienų.

Aleksandras ADAMKAVIČIUS
Iš rusų kalbos vertė Vilma Kisielytė.
Perspausdinta iš „Trakų žemė“ Nr. 28

GERVĖČIŲ KRAŠTO LIETUVIAI – JIE MOKĖSI LIETUVIŲ KALBOS

Valentas ŠIAUDINIS, Vilnius

Gervėčių bažnyčia

Tęsinys. Pradžia Nr. 13

1899 – 1903 m. klebonaujant kunigui Vladui Alšauskui, Gervėčiuose pastatyta dabartinė, žymiai didesnė ir aukštesnė, negu buvo numatyta projekte, bažnyčia. Už tai klebonas buvo nuteistas 3 metams kalėjimo. Bažnyčios statybą svariai fundavo dvarininkė Marija Zvolinskaitė - Domeikienė. Akmenis bažnyčios pamatams vežė iš bažnyčiai priklausančio Papiškio kaimo. Plytas gamino Knystuškių ir Gudininkų plytinėse. Kalkes degė Gervėčiuose. (Tuo metu visos Vilniaus krašto bažnyčios buvo statomos iš vietinės žaliavos, atsiveždavo tik įrengimus.)¹⁷ Statant bažnyčią, klebonui talkino jo brolis inžinierius Zigmas Alšauskas. 1904 m. rugpjūčio 8 d. bažnyčia pašventinta.¹⁸

Kunigui Vladui Alšauskui klebonaujant, Gervėčių bažnyčioje vargoninkavo Jonas Petrauskas su sūnumis Miku ir Kipru.

Sūnų Kiprą, g.1885 m. Ceikiniuose, dabartiniame Ignalinos rajone, skaityti lietuvišką elementorių išmokė vietinė „daraktorė“, o klebono giminaitis pamokė aritmetikos ir lenkų kalbos. Kai 1894 m. brolis Mikas, g.1873 m. Palūšėje, baigęs Rokiškio vargonininkų mokyklą, tapo Obelių bažnyčios vargonininku, kartu su broliu išvyko ir Kipras. Mokėsi vietos dviklasėje mokykloje, o po pamokų brolis jį supažindino su natomis, mokė groti vargonais, giedoti. Apie 1897 m. visa šeima persikėlė į Gervėčius. Tėvas Jonas vargoninkavo. Mikas subūrė mišrų chorą, kuriame skambėjo ir lietuviškos giesmės. Suorganizavo 36 žmonių orkestrą. Kipras subūrė nedidelį paauglių orkestrėlį. Įdomu, kad 1897 – 1903 m. Gervėčiuose nebuvo mokyklos. Kipras, Obeliuose nespėjęs baigti mokyklos, neturėjo galimybės mokytis bendrojo lavinimo dalykų. Tačiau brolio Miko padedamas išmoko groti vos ne visais orkestro instrumentais. Kai brolis Mikas 1901 m. išvyko studijuoti, Kipras ėmė vadovauti orkestrui ir chorui, nors turėjo tik 16 metų.

Petrauskų šeima garsėjo ir kaip lietuviai patriotai. Tėvas platino lietuviškas knygas, sūnūs mokė lietuviškų giesmių, dainų, garsino visa tai, kas lietuviška. Klebonui, linkusiam į lenkiškumą, lietuviai patriotai nepatiko. Matydamas jų neilinius sugebėjimus, kentėjo, nes jie garsino Gervėčių bažnyčią. Visgi 1903 m. klebonas Petrauskų šeimos paslaugų atsisakė.¹⁹

1905 - 1907 m. klebonavo Boleslovas Sarapinas – lietuvis.

1907 m. į Gervėčių bažnyčią atvyko naujas klebonas – Antanas Dalinkevičius, g.1861 m. Pamušio dvare, Taujėnų sen., Uk-

mergės raj. (pagal dabartinį administracinį suskirstymą), prolenkiškų pažiūrų. Tuo metu Gervėčių parapijai priklausė ir dabartinė Astravo parapija. Iki 1909 m. klebonas baigė įrengti Gervėčių bažnyčios vidų, o iki Pirmojo pasaulinio karo pradžios grąžino skolas žmonėms, kurie buvusiam klebonui Vladui Alšauskui buvo paskolinę pinigų Gervėčių bažnyčios statybai. Iki 1909 m. pamaldos bažnyčioje vyko tik lenkų kalba. Kai 1909 m. klebonas Antanas Dalinkevičius susirgo, jį pavadavo Mikoliškių kunigas Ravinskas. Šis pastebėjo, kad dauguma tikinčiųjų – lietuviai, o pamaldos vyks ta lenkiškai. Nuvyko pas Vilniaus vyskupijos administratorių ir paprašė į Gervėčius skirti kunigą lietuvių.

1909 m. į Gervėčius buvo atsiųstas kunigas Vladas Jazukevičius. 1910 m. - kitas kunigas, lietuvis Pranciškus Juozapas Raštutis, kilęs iš dabartinio Raseinių raj., Žvingių sen. Jam paprašius, klebonas Antanas Dalinkevičius nuo 1910 m. gruodžio 5 d. leido ne tik evangeliją skaityti, bet ir vaikus pamokyti poterių lietuviškai. Tiesa, klebonas papriekiaštavo, kam, girdi, vaikus „varginti“ lietuviškais poteriais.²⁰ Po metų kun. P. J. Raštutis buvo iškeltas, mat, klebono nuomone, „pernelg“ žadino lietuviybę.

1911 m. vikaru į Gervėčių bažnyčią atsiųstas kunigas Ambrozijus Jakavonis (g. 1886 m. Randamonių kaime, dabartiniame Varėnos raj.). Jo pastangų dėka Vilniaus vyskupijos kurijos nurodymu nuo 1914 m. balandžio 27 d. Gervėčių bažnyčioje nustatyta tokia pamaldų tvarka: sekmadieniais prieš šv. Mišias pamokslas sakomas lietuviškai, o po jo – lenkiškai. Antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais baž-

nyčioje giedama lietuviškai, o kitomis dienomis – lenkiškai. Pirmąją Sekminių, Velykų, Kalėdų dieną giedama lenkiškai, antoną – lietuviškai.²¹ Kunigas Abrozijus Jakavonis suorganizavo bažnytinį chorą, kurio repertuare buvo ir lietuviškų giesmių.

1915 m. rugsėjo 21 d. mirė klebonas Antanas Dalinkevičius. Palaidotas Gervėčių bažnyčios šventoriuje. Mirus klebonui, bažnyčią administravo vikaras Ambrozijus Jakavonis. 1919 m. pradžioje vyskupas Jurgis Matulaitis jį paskyrė Gervėčių bažnyčios klebonu. Klebonas kun. Ambrozijus Jakavonis asmeniškai mokė vaikus lietuvių kalbos, ruošė į Vilniaus lietuvių gimnaziją.²² 1921 m. įsteigė lietuviškas mokyklas Gervėčiuose, Giriose, Mockose..., rėmė ir globojo jų mokytojus.

Nuo 1921 m. balandžio 17 d. parapijos lenkai, remiami lenkų valdžios, siekė iš „apačios“ peržiūrėti 1914 m. balandžio 27 d. Vilniaus vyskupijos kurijos pamaldų paskirstymą Gervėčių bažnyčioje lenkams ir lietuviams. Lenkai geidė, kad lietuviškos pamaldos bažnyčioje vyktų tik kas ketvirtas sekmadienis. Klebonas Ambrozijus Jakavonis, matydamas lenkų reikalavimų nepagrįstumą, nesutiko ir pats nukentėjo. Jis buvo 2 kartus kalintas Lukiškių kalėjime Vilniuje: pirmą kartą 4 savaites (nuo 1921 m. balandžio 21 d.), antrą – 2,5 mėn. (nuo 1927 m. spalio 5 d.). 1927 m. klebonas išleistas į laisvę ir iš Gervėčių iškeltas.²⁴

Klebonu paskirtas lietuvis kunigas V. Buivis, o vikaru – iš nepriklausomos Lietuvos atbėgęs sulenkėjęs lietuvis J. Malinovskis. Jis, nekreipdamas dėmesio į klebono prieštaravimą, kurstė lenkus prieš lietuvius iki tol, kol bažnyčioje kilo riaušės, netgi muštynės.

Tęsinys kitame numeryje

Įsimintinoje Šalčios žemėje

Atkelta iš 1 p.

Netoliese, pagrindinėje miesto aikštėje, stovi paminklas Adomui Mickevičiui. „Lenkams Adomas Mickevičius – Lenkijos nepriklausomybės pranašas ir lenkiškumo simbolis. Lietuviams – savos žemės ir savos istorijos augintinis, ištaręs šventus žodžius: „Lietuva, mano tėvyne...“ Gudams – Naugarduko – Lydos apylinkių gamtovaizdžių ir papročių vaizduotojas, naudojantis vietiniam folklorui giminingas spalvas“. Taip didįjį poetą apibūdino literatūros kritikas Vilius Kubilius.

„Iki šiol nėra prozininko ir poeto, kuris tiek būtų davęs Lietuvai, kiek Adomas Mickevičius“ – sakė poetas Justinas Marcinkevičius. Šalčios žemėje gimė ne vienas Adomo Mickevičiaus kūrinys. Vienas jų, visiems žinomas – „Vėlinės“. Pagerbdami trijų Europos tautų kultūrų žmogų, padėjome paminklo papėdėje gėlių, nuskambėjo poeto poezijos posmai.

Pasiekėme Poškonis – Dieveniškų istorinio regioninio parko informacijos centrą. Čia muziejaus direktorius Robertas Jomantas mus supažindino su šio krašto etnografijos ir amatų ekspozicija. Muziejuje gausu įvairiausių senųjų namų apyvokos daiktų, linų ir javų apdirbimo įrankių, tradicinių lininių audinių ir kt. Padėkoję šeimininkui už išsamų pasakojimą keliavome toliau šio parko, įsteigto 1992 m., teritorija.

Vienas mūsų lankytų istorinio regioninio parko objektų – Dieveniškų miestelis, minimas kryžiuočių aprašymuose kaip Mingailos kiemas (kaimas), pažymėtas XVII a. žemėlapiuose. Stačiakampio formos Dieveniškų miestelio aikštėje susikerta net penki istoriniai keliai. Akis pamalonino medinė XVIII a. statyta Šv. Mergelės Marijos Rožančinės bažnyčia, turinti XIX a. meno meistrų kūrinių.

Dieveniškų „Ryto“ vidurinėje mokykloje šios mokyklos direktorė Lolita Mikalauskienė papasakojo apie mokyklos pasiekimus ir problemas. Mokyklos mokiniai ir mokytojai atliko literatūrinę muzikinę kompoziciją apie

Lietuvą, pritardami kanklėmis padainavo liaudies dainų. Buvo parodytas mokytojos Adėlės Liudgardos Čepienės sukurtas filmas „Metalas deivė“, skirtas dailininkės juvelyrės Reginos Žiupsnytės atminimui, pasakojantis apie įsimintiną sausio 13-ąją.

Vėl keliavome istorinio regioninio parko vietovėmis. Susipažinome su šio parko gamtine aplinka: botaniniu požiumi vertingomis Gaujos pakrantėmis, retomis paukščių rūšimis, sraunia, šaltavandene ir žuvinga Gaujos upe. Čia įrengtas mokomasis – pažintinis takas, juo keliaujant galima daug sužinoti apie šio krašto augmeniją, vandens telkinius.

Pirmos kelionės dienos pabaigą sutikome Gaujos pakrantėje. Kelionės dalyviai klausėsi Šalčininkų rajono Poezijos pavasarėlio laureatų moksleivių kūrybos, taip pat Rytų Lietuvos mokytojų poetų, kūrybos almanacho „Ties spalio taku“ dalyvių, skaitomos poezijos. Skambėjo muzika, liaudies dainos. Eišiškių Stanislovo Rapoliono gimnazijos mokytojas, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 metų Stanislovo Rapoliono premijos nominantas Vytautas Dailidka atkreipė dėmesį į faktorius, pastaraisiais dešimtmečiais neigiamai įtakojančius kultūros ir etnokultūros procesus, išsamiai supažindino su senaisiais Dzūkijos amatais, atsakė į kelionės dalyvių klausimus. Lynojant lietui visus šildė sukurtas laužas.

Antroji kelionės diena mus vedė į Krakūnus – pasieniečio savanorio Gintaro Žaguno žūties vietą, prisiminėme šio Lietuvos didvyrio žūtis aplinkybes. Salomėja Maceikienė padeklamavo šiam šviesaus atminimo žmogui skirtą savo kūrybos eilėraštį. Baltos chrizantemos papuošė paminklą, darniai nuskambėjo „Oi, neverk, motušėle“.

Pasiekėme etnografinį Žižmų kaimą, architektūrinį ir istorinių požiumi vertingą puošybos elementais, dvišlaičiais stogais, kaimo pradžioje pastatyta koplytėlė. Buvo labai įdo-

Dieveniškų istorinio regioninio parko muziejuje

mu pažvelgti į senove dvelkiančius pastatus, tvoras ir mintyse palyginti su dabarties pastatais. Matyti, kad laikas iš tikrųjų yra visagalas.

Kelionėje lydėjusi Dieveniškų istorinio regioninio parko vyriausioji kultūrologė Iritė Eidukienė su mumis įkopė į Bėčionių pilialknį, papasakojo apie vienintelį tyrinėtą senovės pilies kalną Dieveniškų apylinkėse. Čia gyvenvietės būta, mūsų protėvių gyventa jau V a., rasta keramikos liekanų.

Norvilikės – pietryčiausias Lietuvos kraštas. Atvažiavę ant kalvos pamatėme statinių kompleksą: dvibokščius gynybinio pobūdžio renesansinio stiliaus rūmus – buvusį vienuolyną, vartų bokštą, vėliau pritaikytą varpinei. Keičiantis santvarkoms, keitėsi šio bajorų Vaitiekaus ir Dorotos Šorčių („Svajonių pilies“) statinio paskirtis. Šiuo metu Norvilikų pilis – prabangus ir labai populiarus turistų, pramogų mėgėjų traukos objektas. Ant tos pačios kalvos - 1928 m. atstatyta medinė Norvilikų bažnyčia, vos už ke-

lių žingsnių - valstybinė Lietuvos ir Europos sąjungos siena su Baltarusija...

Grįžtame į Dieveniškės, lankomės bažnyčioje, kurios klebonas Domas Valančiauskas - garsaus žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus giminaitis. Šventoriuje – įspūdinga, prieš metus pastatyta ir pašventinta medinė Motiejaus Valančiaus skulptūra. Istorikai mano, kad Dieveniškų bažnyčioje su didiku Goštautu susituokė viena populiariausių mūsų istorinių asmenybių, būsimoji karalienė Barbora Radvilaitė...

Naudinga, puikiai organizuota kelionė baigėsi. Grįžtame namo pasisvečiavę gražiam Šalčininkų krašte, susipažinę su šio krašto kultūros vertybėmis, jų ištakomis. Įspūdžių daug, juos būtinai perteiksime savo bendruomenėms ir dar nesyk sugrįšime.

*Marytė ŠAMŠŪRIENĖ
Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazijos mokytoja*

1941 BIRŽELIO SUKILIMO APIMTIS BEI CHRONOLOGIJA

Prof. Aleksandras VITKUS, Kaunas

Tęsinys. Pradžia Nr. 13

Dokumentai leidžia atskleisti įdomias detales. Tik išgirdus apie vokiečių – sovietų karą, kai kuriuose miesteliuose, nieko neraginami, ėmė burtis partizaninių būriai. Pateiktoje 1 lentelėje galime matyti, kad daugelyje apskričių partizaniniai būriai kūrėsi nieko neraginami. Jų tikslas buvo nutraukinėti ryšius, t.y. gadinti telefono laidus, suiminėti aktyviausius sovietų aktyvistus, komunistus bei komjaunuolius.

Birželio 23 d. – antroji sukilimo diena (pirmadienis).

Birželio 23 d. 9val. 20 min. nesulaukus sutarto ženklo, kad Berlyne sudaryta ir turi galimybės veikti Lietuvos vyriausybė, Lietuvių aktyvistų frontas Kaune paskelbė kitą Laikinąją Lietuvos vyriausybę (Gra,142).

Per Kauno radiofoną buvo sugrotas Lietuvos himnas ir giesmė „Lietuviais esame mes gimę“. LAF’o įgaliotinis L. Prapuolenis (atėjo lydimas plk. J.Vėbros ir lt. Lukoševičiaus) per radiofoną paskelbė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aktą ir Laikinosios vyriausybės sudėtį (LNTK,64-65).

Postūmį sukilimui smarkiai plėtotis davė Laikinosios Lietuvos vyriausybės (LV) sudarymas bei paskelbta Nepriklausomybės deklaracija. Daugelyje Lietuvos apskričių ėmė steigtis kad ir negausūs aktyvistų (partizanų) būriai, kurie nors ir būdami silpnai apsiginklavę, pradėjo šaudyti į besitraukiančius raudonarmiečius, suiminėti buvusius aktyvius komunistus bei komjaunuolius, gadinti telefonio ryšį ir t.t. (VOL,43).

Sukilėliai užima arba bando užimti miestelį, iškelia tautines vėliavas, suiminė-

Data	Apskritis	Valsčius	Įvykis
Ryte	Telšių	Pavandenėje	Intensyviai veikia aktyvistų nariai: gadina telefono laidus, suiminėja komjaunuolius, seka rusų kariuomenės judėjimą (Bran01,151)
po pietų	Kudirkos Naumiestyje		Vokiečių karo komendanto iniciatyva suorganizuotas vietos lietuvių komitetas (Bran01,145)
vakare	Šiaulių	Papilėje	Partizanai apšaudė esančią sovietų vadovybę (Bran01,314)
20 val.	Kauno		visi Kauno apskrities komiteto darbuotojai apleido Kauną (Bran01,327)

2 lentelė. 1941 m. birželio 23 d. sukilimo chronologija

Data	Apskritis	Valsčius	Įvykis
Birželio 23 d. Pirmadienis	Kauno miestas Mažeikių	Laižuvoje	Intensyvūs Kauno miesto sukilėlių veiksmai (Bran01,21)
			Susiorganizavo Laižuvos partizanų būrys (Bran01,116)
		Kuodžių miške	Laižuvos partizanų būrys buvo apsuptas raudonarmiečių. Žuvo 1 partizanas (Bran01,118)
		Sedoje	Įsiveržė į Sedą raudonarmiečiai priverė partizanus pasitraukti dėl šovinių stokos, įsiveržė į Sedą (Bran01,121)
		Tirkšliuose	Partizanų būrio vadas prie milicijos būstinės iškėlė tautinę vėliavą (06 24 raudonarmiečių nužudytas, Bran01,122)
		Panevėžio	Birgajalos dvare partizanai nuginklavo vieną rusų raitelį (Bran01,128)
		Rozalimo apylinkėse	Partizanai užėmė paštą, vietos įstaigas, iškėlė tautines vėliavas (Bran01,137)
		Truskavoje	Suorganizuotas apsaugos būrys apsaugojo ginklų sandėlius nuo susprogdinimo (sovietų daliniui buvo duotas įsakymas susprogdinti karinius pulko sandėlius). Suorganizuotas laikinasis komitetas įsikuria apskrities vykdomojo komiteto patalpose (Bran01,153)
		Trakų	
		Trakuose	
	Ukmergės	Vėpruose	Sukilėliai sužeidė 2 ir paėmė į nelaisvę 18 raudonarmiečių (Voruta,2002 11 09 Nr. 21 (519)
			Susiorganizavo Vėprų partizanų būrys. Prie Rizgonių kaimo nukrito vokiečių lėktuvas. Du lakūnai liko gyvi (Bran01,155)
		Balninkuose	18 val. suorganizuotas partizanų būrys (MŽL01,56)
		Zarasų	partizanai išvaikė vietos administraciją (Bran01,177)
	Aviluose		

	Seinų	Lazdijų mieste	Įvyko visuomenės (inteligentų) susirinkimas, kuriame išrinktas laikinasis Seinų apskrities komitetas (Bran01,239,248)
	Rokiškio	Obelių mieste	Aleksandravos bažnytkaimyje iškeltos dvi tautinės vėliavos, iškabinti atsišaukimai lietuvių kalba, kviečiantys versti valdžią (Bran01,309)
	Utenos	Molėtuose	susiorganizavo partizanų būriai (Bran01,160)
	Kauno	Raudondvaryje	dar esant raudonarmiečiams, miestelyje vienur bei kitur suplevėsavo lietuviškoji trispalvė (Bran01,86)
		Jonavoje	Jonavoje viešėjęs vyskupas grįžtantis į Kauną sulaikomas raudonarmiečių, bet paleidžiamas (Bran01,89)

06 23 rytas	Kretingos	Salantų valsčiuje	Valsčiuje imta organizuoti Salantų partizanų būrį (raudonarmiečiai 22/23 d. pasitraukė) (Bran01,98;MŽL01,60)
		Salantų valsčius	Grūšlaukio partizanai gavo iš Mosėdžio pranešimą atvykti į pagalbą Mosėdžio būriui apsiginti nuo bolševikų (Bran01,98)
	Mažeikių	Barstyčiai	Aktyviai pradėjo veikti 1941 m. pavasarį susiorganizavusi Barstyčių partizanų būrys (40 vyrų) (Bran01,113)
		Vieکشniai	Vieکشnių partizanų būrys užėmė Vieکشnius ir iškėlė trispalvę vėliavą (Bran01,125)
10 val.	Kretingos Kėdainių	Salakų miestelis	Miestelį užėmė vokiečiai (Bran01,98)
10.45 val.	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Sudarytas lietuvių aktyvistų štabas (Bran01,94)
11 val.	Utenos	Nemeikčių kaimas Utena	Miestelio centre iškelta tautinė vėliava (Bran01,101)
	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Iškelta tautinė vėliava (Bran01,157)
11.05			Susidarė 40 partizanų būrys (Bran01,157)
11.35			Susiorganizavo partizanų būrys vadovaujamas ats. kpt. Malakausko (Bran01,102)
			Nuginkluojant raudonarmietį, žūsta pirmasis partizanas (Bran01,102)
			Partizanai atmuša raudonarmiečių ataką geležinkelio stoties rajone (Bran01,102)

12 val.	Vilniuje		Besitraukiant bolševikams, pradėta organizuoti laikini apsaugos būriai. Pirmosios policijos sargybos buvo pastatytos prie Lietuvos banko bei kitų svarbesnių įstaigų (Bran01,193)
12 val.	Panevėžio	Pušalote	Vilniuje organizuota miesto policijos 1-oji nuovada (Gedimino ir Totorių gatvių kampas) (Bran01,193)
12.10 val.	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Partizanų būrys užima valsčių, paštą ir geležinkelio stotį. Iškeliama tautinė vėliava (Bran0101,131)
13 val.			Partizanai vėl atmuša raudonarmiečių ataką geležinkelio stoties rajone, kur randasi artilerijos sviedinių bei sprogstamos medžiagos sandėlis (Bran0101,103)
14 val.	Utenos	Užpalyje	Partizanai dar kartą atmuša 14 raudonarmiečių puolimą (Bran0101,103)
15 val.	Biržų	Daujėnų valsčiuje	Miestelis užimtas partizanų, iškeltos tautinės vėliavos. Atvykus iš Utenos NKVD organams, išlaisvino iš Užpalių daboklės buvusiu sugrįstus komjaunuolius bei kitus sovietų aktyvistus (Bran01,321-323)
16 val.	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Susibūrė partizanai užėmė Daujėnų valsčių, iškėlė trispalvę, suėmė komunistus (Bran01,93)
			Nuo Marijampolės geležinkeliu atvyksta dviem drezinomis 8 vokiečių kariai, kurie gavę informaciją, grįžta atgal (Bran01,104)

17.20 val.	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Nuo Marijampolės pasirodo pirmieji vokiečių raitininkai-žvalgai, kurie perima miestelio apsaugą (Bran01,104)
18 val.	Marijampolės	Kazlų Rūdos miestelis	Raudonarmiečiai visu pajėgumu puola miestelį. Vokiečiai besiveržiančius raudonarmiečius pasitinka stipria ugnimi. Bendromis vokiečių ir partizanų pastangomis, raudonarmiečių puolimas atremtas (Bran01,105)
	Kėdainių	Surviliškių apylinkėje	Įvyko pirmasis partizanų susišaudymas su raudonarmiečiais (Bran01,94)
	Mažeikių	Vieکشniai	Raudonarmiečiai apsupo Vieکشnius, partizanai turėjo pasitraukti. Po kiek laiko nušovus 1 ir sužeidus 2 raudonarmiečius, komunistai ir raudonarmiečiai iš miestelio pasitraukė (Bran01,126)
18-19 val.	Vilniuje		Prasidėjo smarkus susišaudymas, kuomet partizanai perėmė policiją, užėmė numatytus pastatus (Bran01,90)
22 val.	Biržų	Daujėnų valsčiuje	Biržų komunistai išvaikė iš Daujėnų valsčiaus partizanus ir nužudė 3 vyrus (Bran01,98)
23 val.	Kėdainių	Surviliškėse	Surviliškių partizanai vėl puolė bolševikų (apie 40 žmonių) būrį. Užpultieji atsišaudydami paspruko (Bran01,94)
vakaras	Utenos	Molėtai	Molėtų partizanai susirinko Kairionių kaime (3 km nuo Molėtų) į pasitarimą (Bran01,160)
	Zarasų	Dusetas	Į Dusetas atvyksta raudonarmiečiai gaudyti partizanus (Bran01,181)
vakaras	Panevėžio	Krekenavos	Pirmasis partizanų susidūrimas su raudonarmiečiais (Bran01,302)
24-2 val.	Vilniuje		Vyko įnirtingos kautynės (Bran01,90)

ja komjaunuolius ir komunistus. Tuomet miestelio sovietų aktyvas kreipiasi į rusų dalinius, kurie pasiunčia raudonarmiečius kurti miesteliuose tvarką bei kovoti su „banditais“. Aišku, partizanų ir raudonarmiečių jėgos dažniausiai būna nelygios, ir partizanai, patyrę nuostolių, turėdavo dažnai slėptis miškuose.

Kaip vytsėsi įvykiai antrąją birželio sukilimo dieną, matome 2 lentelėje - sukilimas spontaniškai išsiplėtė daugelyje Lietuvos apskričių bei jos miesteliuose. Ne visais atvejais buvo galima nustatyti partizanų būrių steigimo bei jų veikimo laiką.

Birželio 24 d. – trečioji sukilimo diena (antradienis).

Birželio 24 d. ryte įvyko pirmasis laikinosios LV posėdis. Pirmininkauti šiam posėdžiui, iki atvyks ministras pirmininkas K.Škirpa, buvo pavesta švietimo ministrui J.Ambrasevičiui (jis faktiniu vadovu buvo iki jos gyvavimo pabaigos, nes K.Škirpai nebuvo leista išvykti iš Berlyno). LV svarbiausiu uždaviniu buvo įrodyti vokiečiams, kad Lietuva jau yra nepriklausoma ir jos vyriausybė įstaigose ir įmonėse jau atkūrė tvarką (VOL,48). Šiam posėdyje taip pat naujuoju Kauno burmistru paskirtas K.Palčiauskas, o Kauno karo komendantu – plk. J. Bobelis.

Kauno karo komendanto pulkininko J. Bobelio pirmasis įsakymas (Nr.1) skelbė, kad asmenys, turintys ginklų, privalo registruotis komendantūroje, o už nevykdymą paskelbta griežčiausia bausmė. Įsakyta policijos nuostatų viršininkams ir policijos valdininkams tuojau grįžti į tas pačias pareigas, kuriose jie buvo iki 1940 m, birželio 15 d., t.y. iki sovietų okupacijos. Šaulių būrių vadams ir jų padėjėjams įsakyta organizuoti šaulių būrius tose pat vietose ir būstinėse, kur jos buvo iki sovietų įsiver-

žimo. Visi šauliai turėjo tuoj pat prisistatyti savo būrių vadams ar jų padėjėjams. Valdiškų ir privačių namų savininkai ir kiemsargiai turėjo žiūrėti, kad juose nesislapstytų svetimi asmenys“ (E,123; Ani1,164; Gra,114). Kauno mieste ir apskrityje uždrausta vaikščioti nuo 23 iki 5val. (E,123).

Tęsinys kitame numeryje

„Voruta“ parduodama

•

K110

•

K145

•

K190

•

K200

•

K26

•

K44

•

K45

•

K48

•

K5

•

K6

•

K7

•

K78

•

K8

•

K85

•

K9

•

K91

•

K369

•

K236

Vilnius, Geležinkelio 16

Vilnius, Konstitucijos 12

Vilnius, Gedimino 7

Vilnius, Gedimino 13

Vilnius, Sodų 22

Vilnius, J.Lelevelio 2

Vilnius, Gedimino 19

Vilnius, Gedimino 2

Vilnius, Sodų 22

Vilnius, Gedimino 44

Vilnius, Gedimino 31

Trakai, Vytauto 90

Vilnius, Gynėjų 1

Trakai, Vytauto 37

Grigiskės Kovo 11-osios 25a

Vilnius, Geležinkelio 4

Klaipėda, Taikos per.101

Kaunas, Laisvės al./

Lietuvos jaunimo dienos Klaipėdoje

Natalija GERASIMOVIC, Vilnius-Klaipėda-Vilnius

Koncertas jaunimo dienų dalyviams

Pirmos Lietuvos jaunimo dienos vyko 1997 metais, tai buvo piligriminė kelionė maršrutu Aušros vartai – Trakai. Antrą kartą Lietuvos jaunimo dienos „Tarp Dangaus ir žemės“ vyko 2000 metais Vilniuje, dalyvavo 5 tūkstančiai jau-

jog būtent mūsų silpnumas leidžia mums pasijusti vaikais, kurie nieko negali vieni, be Tėvo, todėl visiškai Juo pasitiki. Sekmadienį baigėsi jos kelionė Lietuvoje, ji iškeliavo į Latviją.

Pirmas drąsus jaunų žmonių žings-

Jaunimo dienų globėja šv. Teresė ir jos relikvijos per šv. Mišias buvo pagerbiamos koncerto dalyvių

nų žmonių. 2004 metai Šiauliuose vyko jaunimo dienos „Negaliu tylėti“, į jas susirinko irgi 5 tūkstančiai jaunimo. 2007 birželio 30 - liepos 1 dienomis jau ketvirtą kartą Lietuvoje vyko Lietuvos jaunimo dienos. Šįkart susitikome prie jūros Klaipėdoje. Šių jaunimo dienų šūkis „Drąsos! Tai aš. Nebijokite!“ (Mt.14.27) Tuos žodžius tarė Jėzus savo mokiniams, kai jie ištęsi valtimi, o Jėzus ėjo pas juos ežero paviršiumi. Pamatę jį mokiniai nusigando manydami, jog tai šmėkla, pradėjo šaukti. Jėzus tuojau juos prakalbino: „Drąsos! Tai aš. Nebijokite!“

Klaipėdoje tas dvi dienas kaip niekada stipriai jautėme Kristaus padarąsinimą: Nebijokite, ateikite, atsiverkite, pasitikėkite! LVK Jaunimo pastoracinės tarnybos pirmininkas Vysk. Rimantas Norvila sveikino jaunimą: „Būkite drąsūs pasitikėti Dievu ir Jo vedami leisti į tikėjimo kelionę. Jūsų gyvenimas visada tegul kalba apie Dievo didingumą ir grožį, regimą jūsų džiaugsme ir viltyje, meilėje ir ištikimybėje.“

Drąsos pavyzdžiu buvo Lietuvos jaunimo dienų globėja Kūdikėlio Jėzaus ir Švenčiausiojo Jėzaus Veido Teresė, kurios relikvijos buvo atvežtos į Lietuvą jau gegužės mėnesį. Per visas Jaunimo Dienas Teresėlė buvo su mumis, bylodama,

nis buvo atvykimas iš visų Lietuvos miestų ir miestelių į Klaipėdą. Susitikome įvairiose vietose. Viena iš jų buvo Laikrodžių muziejaus kiemas, kur vyko dalyvių registracija ir renginio atidarymas, dalyvių pasveikinimas. Ten pavargę pietus ir iškeliavome į skirtingas miesto vietas teminiams susitikimams. Temų pasirinkimas buvo tikrai labai platus, kiekvienas galėjo pasirinkti jam aktualią, nors buvo ne taip paprasta išsirinkti iš temų gausybės. Tuo pat metu vyko Jaunimo festivalis. Tai buvo džiaugsmingas, spalvingas ir energingas kunkuliuojantis sujudimas pačiame Klaipėdos miesto centre: Krikščioniškos muzikos diskoteka, Koncertas su Karinių jūrų pajėgų varinių pučiamųjų orkestru, Dainuojamosios poezijos popietė, Šlovinimas, Improvizacija senamiestyje, Taizė pamaldos, ir daugybė kitų idomių ir jaunimą suburiančių susitikimų ir užsiėmimų. Liko patenkinti ir laukiantys linksmybių, ir trokštantys tylos, susikaupimo.

Po teminių užsiėmimų mieste atvykome į Klaipėdos vasaros estradą. Ten sutikome piligrimų – dviratininkų grupę, kuri atvažiavo į jaunimo dienas iš Kryžių kalno ir atvežė jaunimo dienų kryžių.

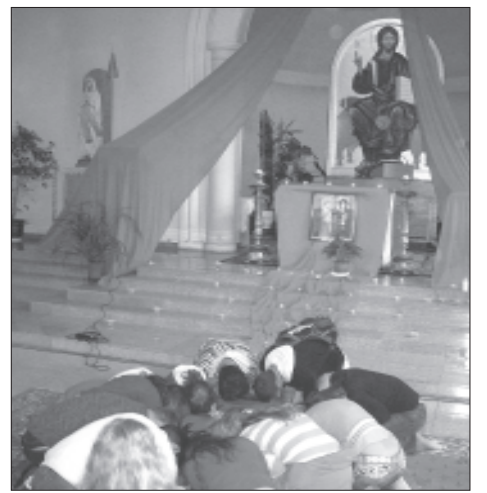
Kai 2004 metais Lietuvos jaunimo

dienos vyko Šiauliuose, tai progai pagamintą kryžių nešėme piligriminėje eisenoje į Kryžių kalną. Kad sujungtume buvusias jaunimo dienas Šiauliuose ir šias jaunimo dienas kryžių atvežėme į Klaipėdą. Jonas Paulius II dar 1984 m. patikėjo jaunimui medinį 4 metrų ilgio kryžių sakydamas: „Patikiu jums šių metų ženklą - Kristaus kryžių! Neškite jį per pasaulį kaip Kristaus meilės žmonijai ženklą ir skelbkite kiekvienam, kad tik Kristuje, kuris mirė ir prisikėlė, galime rasti išgelbėjimą ir išganymą.“ Lietuvos jaunimas irgi neša Kristaus kryžių, skelbia Jo žodį savo darbais, savo gyvenimu.

Po dviratininkų sutikimo įvyko kažkas, kas daugeliui buvo svarbiausiu Jaunimo dienų momentu, o gal net gyvenimo prasmės atradimu – susitaikymo pamaldos. Buvo atvežtos Šv. Teresėlės relikvijos, skaitoma Evangelija. Beveik 70 kunigų atvyko suteikti atgailos sakramento. Tūkstančiai jaunų žmonių ėjo susitaikyti su Dievu, per tai su savimi pačiu ir su artimu.

Po tokio dvasinio artumo su Dievu pilni džiaugsmo ėjome valgyti vakarienės. O vakare mūsų laukė koncertas. Iki vėlomos jaunimas šlovino Dievą giedodamas. Koncertavo krikščioniškos grupės: SOUNDS IN G - giedojo gospel, pirmoji Lietuvoje „white metal“ grupė QUEST, funk stiliaus grupė CRISPIN, RIVER OF LIFE grupė iš Slovakijos, EXTREEM – profesionali šiuolaikinė choreografijos grupė.

Nors pavargę po kelionės ir šlapi nuo lietaus, bet be galo laimingi išsiskirstėme į mokyklas nakvynės. Gulėdami miegmaišiuose su šypsena prisiminėme kiekvieną dienos akimirą, dėkojome Dievui, kad radome laiko ir noro atvykti į šias jaunimo dienas. Merkiantis akimis, dalyviai laukė kitos dienos įvykių, savanoriai patenkinti savo tarnystėje planavo kitos dienos darbus, organizatoriai rūpestingai analizavo sekmadienio planus. Šių jaunimo dienų organizatoriai Lietuvos vyskupų konferencijos jaunimo pastoracinė taryba ir Kretingos pranciško-

Taizė pamaldų metu meldžiamasi prie kryžiaus

rios Lietuvoje veikiančios vienuolinės bendruomenės. Tai buvo puiki galimybė bet kurią akimirą ateiti ir susikaupti individualiai maldai.

Sekmadienį su džiugia nuotaika jaunimas iškeliavo į piligriminę eisną per Klaipėdos miestą iki vasaros estrados. Piligrimystė – kelionė pas Dievą, kelionė į save, kelionė su kitais. Susiskirstę į kolonas jauni žmonės keliavo giedodami, šlovindami Viešpatį, apmąstydami „drąsos“ stoteles. Keliavome į vasaros estradą kartu su šv. Teresėlės relikvijosmis dalyvauti šv. Mišiose.

Šv. Mišios visada yra renginio kulminacija, centras. Švęsti Eucharistiją atvyko ir vietiniai gyventojai, maloniai pasitikdami ateinančias jaunimo kolonas. Taip visi susirinkome į Kristaus puotą, švęsti Jo mirtį ir prisikėlimą.

Pasveikinti jaunimą atvyko Klaipėdos miesto meras, Lietuvos Respublikos prezidento patarėjas, kuris perskaitė pasveikinimą nuo prezidento V. Adamkaus. Taip pat atvyko Vyskupas, kuris atvežė pasveikinimą iš Vatikano nuo popiežiaus. Lietuvos jaunimas parašė ir perdavė popiežiui atsakymą į jo laišką jaunimui.

Šv. Mišias aukėjo 80 kunigų ir 8 vyskupai. Eucharistija praturtino ir palietė kiekvieno širdį. Vyraujanti dvasinio pa-

Šv. Mišių dalyviai Klaipėdos vasaros estradoje

niškojo jaunimo tarnyba. Klaipėdos parapijos svetingai priimdavo kiekvieną dalyvį. Šv. Kazimiero bažnyčios koplyčioje nuo birželio 29 dienos vakaro iki liepos 1 dienos 11 valandos vyko nuolatinė Švč. Sakramento adoracija, kurią vedė įvai-

kylėjimo atmosfera leido iš naujo atrasti Kristų. Grįžtančių namo, pripildytų malonių, jaunimo galvose skambėjo: „Drąsos! Tai aš. Nebijokite!“

Autorės nuotr.

Voruta Lietuvos istorijos dvisavaitinis laikraštis 917713921067018	Prenumeratos indeksas 0135	Redakcinė kolegija: Tomas Baranauškas, dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, dr. Viktoras Jencius, dr. Napaleonas Kitkauskas, prof. dr. Arnoldas Piročkinas, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, adv. Vytautas Zabiela, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė	Rėmėjai: Ieva Jankutė, Lietuva Tadas Stomma, JAV Tautos fondas, JAV Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66 El. paštas: redaktorius@voruta.lt Interneto svetainė: http://www.voruta.lt Redakcija: Aleksandras Adamkavičius, Vilma Kisielytė, Janina Liachovičienė, Albina Trečiokienė, Asta Kurekaitė, Juozas Vercinkevičius
© „Voruta“ 2007. Visa medžiaga (rašiniai) pateikta laikraštyje „Voruta“ yra II – Juozo Vercinkevičiaus leidyklos „Voruta“ (įmonės kodas LT281160790) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.		© „Voruta“, 2007. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. aštuonioliktą leidimo metai. Laikraštis išeina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 2 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, (8 605) 19 302 Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. redaktorius@voruta.lt Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. Tiražas 1000 egz.	